

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Afgan Öğrencilerin Sözcük Öğrenme Stratejileri*

Vocabulary Learning Strategies Utilized By Afghan Students Who Learn Turkish as a Foreign Language

Nabila NAZARI**^{ORCID}, Mehmet GÜRLEK***^{ORCID}

*Bu çalışma "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Afgan Öğrencilerin Sözcük Öğrenme Stratejileri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir

***(Doç. Dr.) İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, Genel Dilbilimi, İstanbul, Türkiye

ORCID: N.N. 0000-0001-9457-4563;
M.G. 0000-0002-3601-8005

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Nabila NAZARI,
XXXXXXXXXXXX
E-posta: nab_nazari@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 24.12.2021
Kabul/Accepted: 13.01.2022

Atıf/Citation: Nazari, N. & Gurlek, M. (2021).
Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Afgan öğrencilerin sözcük öğrenme stratejileri.
Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics, 37,
89-104.
<https://doi.org/10.26650/jol.2021.931029>

Öz

Sözcük öğrenme stratejileri bir yabancı dil ediniminde önemli bir konuma sahiptir. Yabancı dil öğrenim/öğretiminde sözcükler dilin yazma, konuşma, okuma ve dinleme becerilerinin gelişmesini sağlayan güçlü öğelerdir. Bu araştırma, 2019-2020 öğretim yılında Kabil Üniversitesi ve Yunus Emre Enstitüsünde öğrenim gören 202 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada nicel araştırmalardan olan betimsel analiz uygulanmıştır. Verileri elde etmek için alanyazında mevcut olan Schmitt (1997), Oxford (1990), Kocaman ve Kızılkaya Cumaoğlu (2014) ölçeklerinden uyarlanan 25 maddelik sorudan oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney-U testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda Afgan öğrencilerin sözcük öğrenirken en çok kullandıkları strateji üst-bilişsel strateji olurken daha az kullandıkları sözcük öğrenme stratejisi ise belirleme ve sosyal stratejilerdir. Katılımcıların sözcük öğrenirken etnisite değişkenine bakıldığında, Farsça konuşanların Türk kökenli olanlara göre daha çok strateji kullandığı görülmüştür. Sözcük öğrenirken istatistiksel olarak bakıldığında cinsiyetler arasında kayda değer bir fark görülmemiştir; ancak yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Afgan Öğrenciler, Sözcük, Sözcük Öğrenme Stratejileri

ABSTRACT

Human language includes many features, such as grammar, vocabulary, and communicative strategies. However, at the core of language is vocabulary, the key to clearly expressing ideas to other people. Therefore, while learning a foreign language, students develop strategies to ease the immensely difficult process of learning the vocabulary items in the target language. Vocabulary-learning strategies have an important position in learning a foreign language. In other words, vocabulary is the powerful element that enhances writing, speaking, reading, and listening skills. Essentially, for learning vocabulary in a foreign language, memory-based, determination-based, cognitive, social, and metacognitive strategies are employed for the most part.

Keywords: Afghan Students, Vocabulary, Vocabulary-learning Strategies

EXTENDED ABSTRACT

This research study explores the vocabulary-learning strategies used by Afghan students. The participants of the current study consisted of 202 students attending Kabul University and Yunus Emre Institute during AY2019–2020. Out of 202 participants, 92 were female (45.6%), and 110 (53.9%) were male. Based on the age distribution, the participants formed three groups (Group 1: 18–20, Group 2: 21–23, and Group 3: >24). A descriptive analysis quantitative research method was utilized to study the problem. To this end, the participants were given survey questions (N = 25) adapted from the Schmitt (1997), Oxford (1990), and Kocaman and Kızılkaya Cumaoglu (2014) surveys. The survey questions were focused on memory, determination, and cognitive, social, and metacognitive vocabulary-learning strategies. The data acquired through survey questions was analyzed via Kruskal-Wallis-H and Mann-Whitney-U tests after checking whether the data were distributed normally, via the Kolmogorov-Simirnov, Skewness, and Kurtosis tests.

The results of the study indicate that among memory-based, determination-based, cognitive, social, and metacognitive vocabulary-learning strategies, Afghan students use the metacognitive strategy most frequently and the determination and social strategies least frequently. The results of the study also show that when ethnic differences among the students are considered, Persian speakers utilized more numerous vocabulary-learning strategies than Turkish-heritage students did. There was no statistically significant difference between genders in preference for vocabulary-learning strategies. However, according to the results, age was statistically significant. In other words, it is seen that participants between 18 and 20 years of age use strategies most often, and as a general tendency, the use of vocabulary-learning strategies seems to be negatively correlated to age. In other words, there is a decrease in the use of vocabulary-learning strategies as age increases. Additionally, the participants aged 18–20 years and those aged 24 years and above used metacognitive and social strategies in a similar way.

In conclusion, the study revealed that Afghan students studying the Turkish language had different levels of success with different vocabulary strategies (memory-based, determination-based, cognitive, social, and metacognitive). Furthermore, as a second factor determining the use of vocabulary-learning strategies, ethnicity affects the range and the use of vocabulary-learning strategies. Moreover, as age increases, the use of vocabulary-learning strategies diminishes, making age difference another factor influencing the use of vocabulary-learning strategies. However, gender difference is not a statistically significant factor in terms of the use of strategies. The findings of the study suggest that learning the crucial task of studying while learning a foreign language is affected by various factors, including the type of vocabulary-learning strategy, ethnicity, and age difference. Therefore, future studies should be conducted to reveal more about both, the vocabulary-learning process and the vocabulary-learning strategies, to ease the learning a foreign language.

1. Giriş

İnsan dili, belirli seslerle sınırsız tümce üretmeyi sağlayan bir mekanizmadır (Ungan, 2013, s. 15). Dili kültürel bir olgudan çok bir içgüdü ve biyolojik yapının bir parçası olarak ifade eden Pinker'e göre dil, doğal bir biçimde gelişen ve mantuksal bir arayış olmadan uygulanan, nitelik yönünden her kişide aynı bilgiyi farklı genel yeteneklerle işleyen özel bir beceridir (Pinker, 1995, s. 18). Ana dili ve yabancı dil öğreniminde sözcük dağarcığı dilin merkezinde yer alır ve dil öğrenenler için önemli rol üstlenir (Hatch & Brown, 1995). Dilin yapı taşlarını oluşturan sözcüklerdir.

Tam bir iletişimin gerçekleşmesi için sözcükleri bilmenin yanında onları doğru bir biçimde kullanmak da önemlidir. Sözcük öğretiminin bütünüyle derslerde gerçekleşmesi mümkün gözükmemektedir, bu sebeple ders dışında da öğrencilerin hangi stratejilere başvuracağını bilmesi ve uygun stratejileri kullanması gerekmektedir (Serçe, 2015, s. 44). Wilkins ise (1972, s. 111) yabancı dil öğretimi sürecinde "dil bilgisi olmadan birçok şeyin ifade edilebileceğini, ancak sözcük olmadan duygu ve düşüncelerin aktarılamayacağını belirterek iletişimin önemini vurgulamıştır.

Yabancı dil öğreniminde yapılan araştırmalara göre, dil öğreniminde dilin dört becerisi ve dil bilgisi öğretimi öncelenmekte, dilin önemli ögesini oluşturan sözcükler ihmal edilen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Macaro, 2003; Folse, 2004). Anlama ve ifade etme becerilerinin ilerletilebilmesi sözcük bilgisi ile doğrudan ilgilidir. Söz varlığı geniş bir birey duygu ve düşüncelerini aktarmada önemli bir avantaja sahiptir (Özdemir, 2017, s. 58). Sözcükler öğrenimi hızlı bir biçimde gerçekleşen bir eylem değildir, fakat bu eylemi kolaylaştırmak için bazı stratejiler bulunmaktadır.

Nation'a göre (2000, s. 217) sözcükler dil ve öğrenme stratejilerin bir parçasıdır. Sözcük öğrenme stratejilerini Rubin (1987, s. 29) bilginin edinilmesi, depolanması ve kullanma süreci biçiminde tanımlamış; Schmitt (1997, s. 203) ise her bir sözcük öğrenme stratejisinin süreç üzerinde önemli etkilerinin olduğunu vurgulamıştır. Takaç'a (2002) göre stratejiler, dil öğrenenlerin ilk defa karşılaştıkları bir sözcük ile ilgili bilgiler için kullandıkları eylemler, yöntemler ve tekniklerdir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi açısından bakıldığında bu konuda yapılan çalışmaların genellikle sözcük öğretimi konusunda olduğu, stratejiler konusunda ise çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir (Tanın, 2004; İnce, 2006; Karatay, 2007; Apaydın, 2007; Hasekioğlu, 2009; Erol, 2014; Saydam, 2018; Bozali, 2019).

Sözcük öğrenimi stratejileri alanında ortaya konan çalışmalardan Yığın (2013), Türkçenin yabancı dil olarak sözcük öğreniminde öğrenciler tarafından hangi sözcük öğrenme stratejileri kullandıkları ve bu stratejileri kullanırken bildikleri diğer diller ile benzerlik taşıyıp taşımadıklarını ele almış; Syed (2014) ise Hindistanlı öğrencilerin Türkçe öğrenirken hangi stratejileri kullandıkları belirlemesi üzerine çalışma yapmıştır.

Bu çalışmada, Afgan öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken kullandıkları sözcük öğrenme stratejilerini belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca en çok tercih edilen stratejilerin

belirlenmesinin yanında bu konunun dil seviyeleri, etnik köken, cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre nasıl bir durum arz ettiğinin de ortaya konması amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Araştırmada nicel araştırma desenlerinden biri olan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli araştırılmak istenilen veya var olan durumu ortaya çıkarmak üzere kullanılan bir yöntemdir (Söznmez & Alacapınar, 2011). Verilerin incelenmesi ve analiz edilmesinde Schmitt (1997), Kocaman ve Kızılkaya Cumaoglu (2014), Oxford (1990) ölçeklerinden uyarlanmış 25 maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testlerinden yararlanılmıştır.

. Araştırmanın çalışma grubunu Afganistan’da Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Kabil Üniversitesi ve Yunus Emre Enstitüsünde eğitim gören 202 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında 92’si (%45.6) kadın, 110’u (%53.9) ise erkektir, yaş dağılımına bakıldığında ise üç grup (18-20, 21-23 ve 24 üstü) yer almaktadır.

Araştırmada verilerin analizi için SPSS programından yararlanarak anketteki 25 soru beşli likert tipi “hiç kullanmam, nadiren kullanırım, ara sıra kullanırım, genellikle kullanırım, her zaman kullanırım” kullanılmıştır. Verileri karşılaştırmadan önce verilerin normal dağılıp dağılmadığını bakmak için normallik testi yapılmıştır. Normallik testlerinden Kolmogorov-Simironov testi, Skewness ve kurtosis testi (çarpıklık-basıklık) değerlerine bakılmıştır ve verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Dolayısıyla verileri normal dağılmayan testleri yani non-parametrik testlerden betimleyici istatistik, Kruskal Wallis-H testi, Mann Whitney-U testi ve çoklu yanıt analizleri yapılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin dil seviyeleri temel, orta ve ileri biçiminde olması nedeniyle öğrencilerin soruları doğru biçimde algılayabilmeleri için hem Türkçe hem Farsça anket sunulmuştur. Temel seviyedeki öğrencilere Farsça, orta ve ileri seviyedeki öğrenciler için Türkçe anket verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümünde amaçladığımız problemleri cevaplamak üzere öğrenciler tarafından kullanılan sözcük öğrenme stratejilerinin belirlenmesinde betimleyici istatistik, Kruskal Wallis-H testi ve Mann Whitney-U testi analizleri yapılmıştır.

3.1. Öğrencilerin Kullandıkları Sözcük Öğrenme Stratejilerinin Belirlenmesiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Afgan öğrencilerinin en çok kullandıkları sözcük öğrenme stratejilerinin neler olduğu konusunda yöneltilen ilk soruda elde edilen dağılım tablosu aşağıda 1. Tabloda gösterilmiştir:

Stratejiler	N	En az	En çok	Ort.	S	Oran
Bellek	202	1.00	5.00	3.4861	.72723	Orta
Belirleme	202	1.00	5.00	3.2069	.84344	Orta
Bilişsel	202	1.00	5.00	3.5584	.92497	Yüksek
Üst-bilişsel	202	1.00	5.00	3.5911	.77685	Yüksek
Sosyal	202	1.00	5.00	3.2545	.84076	Orta

Öğrencilerin tercih ettikleri stratejileri ortaya koymak için betimleyici istatistik yöntemi uygulanmıştır. 1. Tablo incelendiğinde, Afgan öğrencilerin üst bilişsel stratejileri 3.59 oran ile yüksek seviyede kullandıkları; 3.20 ortalama ile belirleme, 3.25 ortalama ile sosyal stratejileri düşük düzeyde kullandıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen bu ortalamalar Oxford (1990) ve Schmitt (1997) stratejilerin kullanım puanlama sistemi açısından bakıldığında (2.4 altı düşük, 2.4-3.5 arasında orta ve 3.5 üzeri yüksek) öğrencilerin bellek, belirleme ve sosyal stratejileri orta seviyede kullandıkları, üst bilişsel ve bilişsel stratejileri ise yüksek seviyede kullandıkları görülmüştür. Diğer bir deyişle öğrencilerin birden çok stratejiyi tercih ettiği tespit edilmektedir.

Araştırmada 25 sorudan oluşan stratejileri beş boyut altına toplanmıştır. Öğrencilerin Türkçede sözcük öğrenirken hangi alt boyuttaki stratejiye daha çok başvurduklarını bulmak için betimleyici istatistik analizi uygulanmıştır.

Strateji	Sorular	Ort.	S	Oran
Bellek	1. Türkçe sözcükleri öğrenirken sözcük türüne (ad, sıfat, eylem...) bakarım.	3.5644	1.19215	Yüksek
	2. Türkçe sözcüğü unuttuğumda, eşanlamlısını hatırlamaya çalışırım.	3.6139	1.1960	Yüksek
	3. Türkçede yeni öğrendiğim sözcükleri aklımda tutmak için küçük kartlara yazarım.	2.9653	1.4369	Orta
	4. Bir Türkçe sözcüğü hatırlamak için o sözcüğün resmini zihnimde canlandırırım.	3.4307	1.35222	Orta
	5. Sözcüğün anlamını bağlamdan tahmin ederim.	3.8564	1.02418	Yüksek

2. Tabloya bakıldığında bellek stratejilerinin diğerleri ile karşılaştırıldığında daha az tercih edilen stratejiler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu grubun içinde yer alan alt stratejiler arasında bulunan içerikten ya da bağlamdan tahmin etme yöntemini öğrencilerin kullandıkları görülmektedir. Ayrıca bir sözcüğü unuttuklarında eşanlamlısını hatırlamaya çalıştıkları da tespit edilmektedir. Bu alt stratejiler içinde öğrencilerin en az tercih ettikleri ise sözcük kartları ile öğrenmedir. Bellek puanlamalarına göre sözcük kartları hazırlamak ve sözcüğün görselini

zihinde tasarlamak orta derecede; sözcüğün türü ve eşanlamlısını ile sözcüğü bağlamdan tahmin etmenin yüksek düzeyde tercih edildiği görülmektedir.

Strateji	Sorular	Ort.	S	Oran
Belirleme	1. Türkçe sözcük öğrenirken Türkçe-Farsça ve Farsça-Türkçe sözlük kullanırım.	3.6089	1.39313	Yüksek
	2. Yazılı metinde bilmediğim sözcük olduğunda yandaki şema, resimlere bakarak tahmin ederim.	3.3960	1.19351	Orta
	3. Türkçe sözcük öğrenirken sözcüklerin ek ve köklerini analiz ederim.	3.2871	1.24458	Orta
	4. Yeni sözcükleri öğrenmek için sözcük kartları kullanırım.	2.6832	1.39958	Orta
	5. Sözcüğün kök, önek ve aldığı eklere çalışırım.	3.0594	1.23241	Orta

Sözlük kullanma, belirleme stratejilerinden öğrencilerin ilk defa gördükleri sözcükleri öğrenmede en fazla tercih ettikleri stratejidir. Öğrenciler sözlükler arasında Türkçe-Farsça ve Farsça-Türkçe ikidilli sözlükleri kullanmaktadır. Puanlama açısından bakıldığında en çok tercih edilen alt stratejinin sözlük kullanımı olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca sözcükler için görsellere bakma yoluyla tahmin etmenin de tercih edildiği görülmektedir. Yine 2. Tabloda da olduğu gibi sözcük kartları hazırlamak veya hazırlanan sözcük kartlarına bakma da bu grupta az kullanılan stratejiler arasında yer almaktadır. Buna ek olarak öğrencilerin ilk defa gördükleri sözcüklerde önek ve sonek gibi biçimbilimsel ayrımlara girmedikleri de tespit edilmektedir.

Strateji	Sorular	Ort.	S	Oran
Bilişsel	1. Türkçe sözcük öğrenirken sözcük defteri tutarım.	3.5000	1.37949	Orta
	2. Öğrenmek istediğim Türkçe sözcükleri not olarak çalışırım.	3.6980	1.29018	Yüksek
	3. Türkçe sözcük öğrenirken yazarak ve konuşarak tekrar yaparım.	3.8564	1.1634	Yüksek
	4. Türkçe sözcükleri eş veya karşıt anlamlarıyla birlikte öğrenirim.	3.4653	1.16384	Orta
	5. Türkçe sözcük öğrenmek için sözcük liste oluştururum.	3.2723	1.34576	Orta

Öğrencilerin bilişsel stratejiler içinde en çok tercih ettikleri alt stratejiler arasında yazma ve konuşma yoluyla öğrenme yer almaktadır. Yine tabloda da görüleceği üzere öğrenciler sözcükleri eş ve karşıt anlamlarıyla birlikte öğrenme yoluna gittikleri ve bununla orta derecede bir frekansa sahip olduğu görülmektedir. Bu grup içinde öğrencilerin sözcük listelerini oluşturma yoluna başvurmaları en az tercih edilen bir alt strateji olduğu tespit edilmektedir.

Tablo 5. Üst-bilişsel Stratejilerin Kullanımı Üzerine Uygulanan Betimleyici İstatistik Sonuçları				
Strateji	Sorular	Ort.	S	Oran
Üst-bilişsel	1. Türkçe sözcük öğrenirken planlı bir biçimde öğrenirim.	3.2376	1.28635	Orta
	2. Sözcük öğrenirken en uygun yöntemi bulmaya çalışırım.	3.7525	1.06883	Yüksek
	3. Türkçe bir film veya video izlerken bildiğim Türkçe sözcüklerin kullanılması dikkatimi çeker.	4.0891	1.08906	Yüksek
	4. Türkçe şarkılar dinlerken sözcük öğrenirim.	3.8465	1.18078	Yüksek
	5. Sözcükleri öğrendikten sonra belli aralıklarla tekrar etmek için bir program ayarlarım.	3.0297	1.26927	Orta

Üst bilişsel stratejiler Afgan öğrencilerin en fazla tercih ettikleri strateji grubudur. Sözcük öğreniminde görsel ve işitsel unsurların yani film veya dizi izleyerek ya da şarkı dinleyerek sözcükleri bağlam içinde tespit ettikleri, süreci kolaylaştırdıkları ve bu yolla öğrenmeyi pekiştirdikleri görülmektedir. Yine 5. Tabloda görüldüğü gibi 2., 3. ve 4. alt stratejilerin puanlarının yüksek olduğu, bunlara yüksek düzeyde başvurdukları açıktır. Ayrıca sözcükleri belli aralıklarla göre tekrar ederek kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmek için çaba sarf ettikleri de tespit edilmektedir.

Tablo 6. Sosyal Stratejilerin Kullanımı Üzerine Uygulanan Betimleyici İstatistik Sonuçları				
Strateji	Sorular	Ort.	S	Oran
Sosyal	1. Bilmediğim Türkçe sözcükleri öğretmenden bir bağlam içinde kullanmasını isterim.	3.3218	1.23805	Orta
	2. Türkçe sözcük öğrenirken, öğretmenin yardımına ihtiyaç duyarım.	3.0792	1.32096	Orta
	3. Bilmediğim sözcük anlamını sınıf arkadaşlarıma sorarım.	3.2376	1.25106	Orta
	4. Öğrendiğim Türkçe sözcükleri yanlış söylediğimde arkadaşlarımdan düzeltmelerini isterim.	3.3762	1.34462	Orta
	5. Sözcüklerin yeni anlamlarını grup aktivitelerinde keşfederim.	3.2574	1.31697	Orta

6. Tablonun sunduğu bulgulara bakarak öğrencilerin sosyal strateji grubunu az tercih ettikleri görülmektedir. Alt stratejiler açısından bakıldığında bir sözcüğün yanlış kullanımında arkadaşları tarafından düzeltilmesinin biraz daha yüksek frekansa sahip tespit edilmektedir. Bunun dışında yer alan eğiticinin yardımına soru sorarak başvurma ya da bir bağlamda örnek kullanımını talep etmenin daha düşük bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir.

Sözcük öğrenirken katılımcıların en çok başvurdukları strateji üst bilişsel yani sosyal medya kullanımıyken (video, televizyon, şarkı, gazete...); daha sonra kendilerine uygun yöntem bulma,

yazarak ve konuşarak tekrar yapma ve içerikten tahmin etme stratejilerini kullanarak sözcük öğrenimini gerçekleştirmektedirler.

3.2. Cinsiyete Göre Sözcük Öğrenme Stratejilerin Kullanımı

Çalışmada cinsiyet farklılığı strateji kullanımında anlamlı bir farka sahip olup olmadığı değerlendirilmiştir. Bu konuda elde edilen veriler 7. Tabloda dikkate sunulmuştur.

Tablo 7. Cinsiyete Göre Sözcük Öğrenme Stratejilerin Kullandıkları İle İlgili Mann Whitney-U Test Analiz Sonuçları						
Stratejiler	Cinsiyet	N	Sıra ortalama	Sıra toplamı	U	P
Bellek	Kadın	92	106.08	9759.5	4636.5	.307
	Erkek	110	97.67	10743.5		
Belirleme	Kadın	92	103.92	9561	4837	.589
	Erkek	110	99.47	10942		
Bilişsel	Kadın	92	107.67	9903	4495	.171
	Erkek	110	96.36	10600		
Üst-bilişsel	Kadın	92	100.54	9249.5	4971.5	.830
	Erkek	110	102.30	11253.5		
Sosyal	Kadın	92	99.01	9108.5	4830.5	.578
	Erkek	110	103.59	11394.5		
Genel Ort.	Kadın	92	104.68	9630.5	4767.5	.479
	Erkek	110	98.84	10872.5		
p>0.05*						

7. Tablo değerlendirildiğinde öğrencilerden elde edilen analiz sonuçları p>0.05 değerine sahip olduğundan cinsiyet değişkeninin anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte bilişsel strateji grubunda yer alan “yazarak ve konuşarak tekrar yapma”, üst bilişsel stratejilerden “şarkı dinleyerek sözcük öğrenme” ile sosyal stratejilerden “yanlış kullanımda arkadaşlardan düzeltme isteme” alt stratejilerin cinsiyet değişkeninde farklılık gösterdiği de görülmektedir. Diğer bir deyişle bu alt stratejileri kadınların erkeklerden daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir.

3.3. Yaşa Göre Sözcük Öğrenme Stratejilerin Kullanımı

Çalışmada strateji tercihinde yaş değişkeni de değerlendirilmiştir. Bu konuda elde edilen veriler 8. Tabloda dikkate sunulmuştur.

Tablo 8. Sözcük Öğrenme Stratejileri Yaşa Göre Kullanımı							
Stratejiler	Yaş	N	Sıra ortalama	Sd	X ²	P	Fark
Bellek	18-20	59	110.75				
	21-23	64	100.80	2	2.438	.296	-
	24 üzere	79	95.15				
Belirleme	18-20	59	111.08				
	21-23	64	99.35	2	2.366	.306	-
	24 üzere	79	96.08				
Bilişsel	18-20	59	122.88				1-2
	21-23	64	88.58	2	11.784	.003*	1-3
	24 üzere	79	96.00				
Üst-bilişsel	18-20	59	104.58				
	21-23	64	97.33	2	.521	.771	-
	24 üzere	79	102.58				
Sosyal	18-20	59	104.52				
	21-23	64	99.73	2	.233	.890	-
	24 üzere	79	100.68				
Genel Ort.	18-20	59	115.87				
	21-23	64	96.51	2	5.073	.079	-
	24 üzere	79	94.81				

8. Tablo değerlendirildiğinde öğrencilerden belirleme, bellek ve üst bilişsel stratejilerden elde edilen analiz sonuçları $p > 0.05$ değerine sahip olduğundan yaş değişkeninin anlamlı bir farka sahip olmadığı görülmektedir. Öte yandan bilişsel stratejiler açısından bakıldığında $p < 0.03$ değerini gösterdiğinden bu konuda bir farklılık ortaya konduğu da tespit edilmektedir.

Çalışmada 18-20 yaş arasında yer alan öğrencilerin en fazla strateji kullanan grup olduğu, yaşın ilerlemesiyle birlikte öğrenme stratejilerini kullanım yönünde bir azalma eğiliminin de sergilendiği tespit edilmektedir. Strateji benzerliği söz konusu edildiğinde üst bilişsel ve sosyal stratejilerin benzer bir şekilde kullanıldığı da görülmektedir.

Bilişsel strateji tercihinde yaş farklılıklarının tespit edilmesi ile ilgili analiz sonuçları 9. Tabloda gösterilmiştir.

Stratejileri	Yaş	N	Sıra Ortalama	Sıra toplamı	U	P
Bilişsel	18-20	59	73.19	4318.50	1227.50	.001*
	21-23	64	51.68	3307.50		
	18-20	59	79.69	4701.50	1729.50	.009*
	24 üzere	79	61.89	4889.50		
	21-23	64	69.40	4441.50	2361.50	.498
	24 üzere	79	74.11	5854.50		

9. Tablo değerlendirildiğinde bilişsel strateji tercihinin 18 ile 20 yaş arası gruplarda söz konusu olduğu, diğer gruplarda bilişsel strateji tercihi açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Bilişsel strateji dışında tüm yaş gruplarında benzer bir eğilimin var olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Düzeylere Göre Sözcük Öğrenme Stratejileri Kullanımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Çalışmanın amaçları arasında yer alan, dil seviyeleri açısından strateji tercihinde farklılık olup olmadığı konusunda elde edilen verilerin analizi 10. Tabloda dikkate sunulmuştur.

Stratejiler	Düzeyler	N	Sıra ortalama	Sd	X ²	P	Fark
Bellek	A1	30	108.78				
	A2	27	104.65				
	B1	31	106.10	4	1.338	.855	-
	B2	42	95.54				
	C1	72	98.78				
Belirleme	A1	30	110.50				
	A2	27	113.57				
	B1	31	98.97	4	3.025	.554	-
	B2	42	92.44				
	C1	72	99.60				
Bilişsel	A1	30	118.37				
	A2	27	114.48				
	B1	31	100.06	4	6.702	.153	-
	B2	42	86.77				
	C1	72	98.81				

Üst-bilişsel	A1	30	94.47				
	A2	27	108.68				
	B1	31	117.74	4	5.732	.220	-
	B2	42	87.49				
	C1	72	102.94				
Sosyal	A1	30	108.98				
	A2	27	99.43				
	B1	31	103.56	4	1.142	.888	-
	B2	42	94.75				
	C1	72	102.21				
p>0.05*							

10. Tablo değerlendirildiğinde öğrencilerin dil seviyelerine göre strateji tercihleri için ortaya çıkan sonuç $p>0.05$ biçiminde görüldüğünden seviyelerine göre strateji tercihlerinde anlamlı farkın olmadığı tespit edilmiştir. Sıralarına göre elde edilen ortalamalara bakıldığında ise strateji tercihinde en az bulunan grubun B2 olduğu; en çok strateji kullanan seviyenin ise A1 ve A2 grupları olduğu belirlenmiştir.

3.5. Katılımcılar Sözcük Öğrenme Stratejilerin Öğrenimini Zorluk derecesi Olduğunu Düşünüp Düşünmedikleri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada değerlendirilen diğer bir konu da dilin okuma, yazma, konuşma, dil bilgisi, sözcük öğrenimi gibi konulara öğrencilerin bakış açısını ortaya koymaktır. Bu konuda elde edilen veriler ve verilerin analizi 11. Tabloda dikkate sunulmuştur.

Konular	Yanıtlar		Vakaların yüzdesi
	N	%	
Dil bilgisi	100	31.5%	49.5%
Sözcük	41	12.9%	20.3%
Okuma	23	7.3%	11.4%
Dinleme	26	8.2%	12.9%
Yazma	76	24.0%	37.6%
Konuşma	51	16.1%	25.2%
Toplam	317	100.0%	156.9%

Afgan öğrencilerin sözcük öğreniminin zorluk derecesini belirlemek için çoklu cevap istatistiksel analizi kullanılmıştır. Buna göre elde edilen veriler değerlendirildiğine 11. Tabloda gösterilen konu başlıklarından en fazla dil bilgisinin öğreniminin zorlayıcı olduğu belirgin bir

biçimde görülmektedir. Bunu ise sırasıyla yazma becerisinin edinimi ve konuşma becerisi takip etmektedir. Sözcük öğreniminin ise sıralama açısından 4. sırada yer alan bir zorluk seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sözcük öğrenimi ile karşılaştırıldığında dinleme ve okuma becerisi öğrencilere daha kolay gelen bir konu olarak görülmektedir.

Öğrencilerin dil seviyelerine göre konuların zorluk düzeylerini tespit etmek için yapılan istatistiksel analiz sonucunda ise temel düzeyi (A1) ve ileri düzeydeki (C1) öğrenciler sözcük öğrenimini zor bir konu olarak değerlendirmektedirler. Temel düzeyindeki öğrenciler yeni bir dili öğrenmeleri ve ileri düzeydeki öğrenciler ise sözcükleri farklı bağlam ve içerikte kullanmaları gerektiği için sözcük öğrenme stratejilerine ihtiyaç olarak değerlendirilebilir.

3.6. Etnik Kökene Göre Sözcük Öğrenme Stratejilerin Kullanımı İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmanın amaçları arasında yer alan sözcük öğrenim strateji tercihinin etnik kökene göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili elde edilen veriler ve verilerin analizi 12. Tabloda dikkate sunulmuştur.

Stratejiler	Etnisite	N	Sıra ortalama	Sd	X ²	P	Fark
Bellek	Peştun	32	89.31				1-2
	Tacik	62	112.04				1-5
	Özbek	34	86.19				2-3
	Türkmen	41	97.83	5	16.883	.005*	2-6
	Hazara	24	132.94				5-1
	Diğer	9	69.94				5-3 5-4 5-6
	Peştun	32	110.17				1-3
Belirleme	Tacik	62	105.96				2-3
	Özbek	34	76.54				3-5
	Türkmen	41	97.74	5	9.273	.099	3-6
	Hazara	24	115.38				
	Diğer	9	114.33				
	Peştun	32	110.00				1-3

Bilişsel	Tacik	62	111.79				1-4
	Özbek	34	74.25				2-3
	Türkmen	41	91.27	5	13.011	.023*	3-5
	Hazara	24	115.40				6-3
	Diğer	9	112.89				
	Peştun	32	103.28				1-3
Üstbilişsel	Tacik	62	119.48				1-4
	Özbek	34	80.26				2-3
	Türkmen	41	92.63	5	11.560	.041*	2-4
	Hazara	24	100.65				3-5
	Diğer	9	94.22				5-3
	Peştun	32	107.78				
Sosyal	Tacik	62	97.12				
	Özbek	34	87.68	5	6.994	.221	-
	Türkmen	41	101.02				
	Hazara	24	126.23				
	Diğer	9	97.78				
Genel	Peştun	32	104.00				1-3
	Tacik	62	111.04				1-4
	Özbek	34	72.78				1-6
	Türkmen	41	93.23	5	16.322	.006*	2-3
	Hazara	24	129.58				3-5
	Diğer	9	98.17				5-2 6-5
P<0.05*							

12. Tablo değerlendirildiğinde etnik kökenlerin strateji tercihinde sosyal strateji ile belirleme stratejileri yönünden anlamlı farklılık göstermediği buna karşın bilişsel, üst bilişsel ve bellek stratejileri açısından bakıldığında ise anlamlı farklılık ortaya konduğu görülmektedir.

4. Sonuç

Yabancı dil öğrenenlerin dili kolaylıkla kavramalarını sağlayan önemli bir faktör stratejilerin farkındalığı oluşturmalarıdır. Öğrenci, stratejileri öğrenip kendi yöntemleriyle öğrenim gerçekleştirirse dili daha etkili bir biçimde kullanır. Çalışmada elde edilen verilerin analizi sonucunda aşağıdaki sonuç ve önerilere ulaşılmıştır:

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Afgan öğrenciler en fazla üst bilişsel stratejileri tercih ederken, sosyal stratejiler ile belirleme stratejilerini ez az derecede tercih ettikleri tespit edilmiştir. Üst bilişsel stratejiler içinde yer alan alt stratejilerden de film ve video izlerken kullanılan Türkçe sözcüklere daha fazla dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada cinsiyet değişkeni yönünden kadın ve erkekler arasında sözcük öğrenim stratejileri değerlendirildiğinde sıra ortalamasında kadınların erkeklere göre daha fazla strateji kullandığını gösterse de istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Çalışmada yaş değişkeni yönünden bilişsel strateji kullanımında anlamlı bir farklılık tespit edilmekle beraber belirleme, bellek, üst bilişsel ve sosyal stratejilerinin kullanımında bir farklılık görülmemiş, yaşın ilerlemesine koşut olarak strateji tercihinin azaldığı belirlenmiştir.

Dil seviyeleri ile strateji kullanımı arasında istatistiksel ilişki açısından yapılan değerlendirmede sıralama yönünden belirleme, bellek, üst bilişsel ve sosyal stratejileri B2 seviyesindeki öğrencilerin daha az tercih ettiği görülmekle birlikte anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Çalışmada zorluk derecesi yönünden düzeylere göre sözcük öğrenimini zor bir konu olarak görüp görmedikleri incelendiğinde, dinleme ve okuma becerileri en kolay konu olarak ifade edilmiş, sözcük öğrenme ise dil bilgisi, konuşma ve yazma becerilerinden sonra zorluk derecesinde değerlendirilmiştir.

Etnik köken ile strateji kullanımı arasındaki ilişki yönünden elde edilen istatistiksel veriler değerlendirildiğinde Hazara etnisitesinin diğerlerine göre bütün stratejileri kullandığı görülmüş, Özbeklerin bilişsel stratejileri daha az tercih ettikleri belirlenmiştir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere strateji konusunda yardımcı olmak için eğiticilerin bu konuya da odaklanmasında fayda görülmektedir, zira sözcük öğretimi diğer becerilere göre görece ihmal edilmiş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlama, dinleme ve konuşma becerisi öğrencinin söz varlığı ile doğrudan ilgili olduğundan öğrenciler bu konuda yönlendirilmeli, her bir stratejinin birbirini destekler nitelikte olduğu unutulmamalıdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Apaydın, D. (2007). *Türkçenin yabancı dil öğretiminde sözcük öğrenimi üzerine bir yöntem denemesi* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=2cAT2T1bPqW67dki0JVF8A&no=_qPUmnVNIuKoHV4REhcfhw
- Bozali, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde/öğreniminde kelime kazanımına ilişkin oyun içerikli materyal geliştirme örneği: B1 düzeyi* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/8850>.

- Erol, H. (2014). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel seviyede kelime öğretimi* (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0kCZymGnUuZTzTQ5y2Bv0Q&no=Wavc2xfx3G2MYcYPM-66gA>
- Folse, K. (2004). *Vocabulary myths: Applying second language research to classroom teaching*. Ann Arbor: Michigan Press.
- Hasekioğlu, I. (2009). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sözcük bilgisi öğretimi Yeni Hitit yabancılar için Türkçe 1 serisinde sözcük öğretiminin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=glc7piTAlcdaNujP9ZpQlw&no=EE7NtWxoOH_z5P-ODY-Wrg
- Hatch, E., & Brown, C. (1995). *Vocabulary, semantics and language education*. Cambridge: Cambridge University Press.
- İnce, H. (2006). *Türkçede kelime öğretimi* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0f-PDRA7_M8Hz83zuHkLiA&no=yZPx-B5P757jVRGdmT1kHA
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Kocaman, O. & Cumaoglu, G. (2014). Yabancı dilde kelime öğrenme stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 293-303.
- Macaro, E. (2003). *Teaching and learning a second language*. New York: Continuum.
- Nation, I. (2000). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford, R. (1990). *Language learning strategies what every teacher should know*. Massachusetts: Heinle & Heinle Publishers.
- Özdemir, B. (2017). *Sözcük öğretimi ve kalıp sözlerin öğretimi*. H. Develi, C. Yıldız, M. Balci, İ. Gültekin, D. Melanlıoğlu içinde. Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı (Cilt 1). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Pinker, S. (1995). *The language instinct the new science of language and mind*. New York: Penguin Books.
- Rubin, J. (1987). *Learner strategies: Theoretical assumptions learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology*. (A. W. Rubin, Ed.) Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Saydam, M. (2018). *Kelime öğretimi stratejileri açısından yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitapları üzerine bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/1/11790/9582.pdf?sequence=1>
- Schmitt, N. (1997). Vocabulary learning strategies. In N. Schmitt, & M. McCarthy, *Vocabulary. Description, acquisition and pedagogy* (pp. 199-227). Cambridge: Cambridge University Press.
- Serçe, H. (2015). *Dil öğrenme stratejileri*. Ankara: Pegem Akademisi.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Syed, S. (2014). *Determination of vocabulary learning strategies of students of Turkish as a foreign language at Jamia Milia Islamia University* (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=rnldtXrzb0wpIEw0WUFpQ&no=oJ4cCBswcIUbbsUpUE_OAA
- Takač, V. P. (2002). Vocabulary learning strategies used by university students. In: Petrović, E. (ed.) The First Twenty-five Years of English Studies in Osijek. Sv. J. J. Strossmayera, Osijek. *Faculty of Education Faculty of Education*, 149-160.

- Tanın, R. (2004). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sözcük bilgisi ve öğretimi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/40112.pdf>
- Ungan, S. (2013). *Dil ve dünya dilleri*. M. Durmuş, & A. Okur içinde. Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Wilkins, D. A. (1972). *Linguistics in language teaching*. Lonon: Edward Arnold.
- Yığın , M. (2013). *Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde öğrencilerin kullandıkları kelime öğrenme stratejileri* (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=AGldq-lWpImcyxwj33yHIg&no=9LmnHEVtf8auf66UMDIyAw>